

УДК 811.161.3-26'373.45:398.92

А. Д. Цеплякова

**ЛЕКСІКАГРАФІЧНАЕ АПІСАННЕ КРЫЛАТЫХ СЛОЎ
З ІНШАМОЎНЫХ (ЕЎРАПЕЙСКІХ І АМЕРЫКАНСКІХ)
ЛІТАРАТУРНЫХ І ФАЛЬКЛОРНЫХ КРЫНІЦ
У СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРНАЙ МОВЕ**

Анотацыя: У артыкуле разглядаюцца прынцыпы слоўніка крылатых слоў у беларускай мове, у якім будуць адлюстраваны новыя (лексікаграфічна яшчэ не апісаныя) адзінкі з іншамоўных (еўрапейскіх і амерыканскіх) літаратурных і фальклорных тэкставых крыніц.

Іншамоўныя крылатыя словы атрымліваюць у слоўніку фармальнае, семантычнае, этамалагічна-гістарычнае і функцыянальнае апісанне. Падаюцца падрыхтаваныя ўзоры слоўнікавых артыкулаў на прыкладзе крылатых выразаў і афарызмаў, запазычаных з англійскай, нямецкай і французскай моў.

Ключавыя словы: беларуская мова, крылатыя словы, запазычанне, літаратурная крыніца, фальклорная крыніца, слоўнік

Даследаванне выканана ў межах НДР «Беларуская фразеалогія, парэміялогія, моўная афарыстыка ў кантэксце еўрапейскіх моў і культур (сінхранічны і дыяхранічны аспекты)» (ДР № 20211335) падпраграмы «Беларуская мова і літаратура» Дзяржаўнай праграмы навуковых даследаванняў 2021–2025 гг.

Крылатыя словы, як вядома, з’яўляюцца эфектыўным стылістычным сродкам экспрэсіўна насычанага маўлення [1; 2; 3]. У беларускай літаратурнай мове функцыянуе даволі значная колькасць крылатых слоў, вывучэнне якіх актыўна ажыццяўляецца ў МДУ імя А. А. Куляшова на працягу ўжо больш за 20 гадоў у межах дзейнасці навукова-педагагічнай школы «Беларуская мова і яе сувязі з іншымі мовамі свету» [4], дзякуючы чаму створаны шэраг слоўнікаў крылатых выразаў з уласна беларускіх і іншамоўных крыніц [5; 6; 7; 8], а таксама з біблейскіх тэкстаў [9; 10]. Разам з тым многія крылатыя словы ў беларускай мове дагэтуль застаюцца па-за межамі слоўнікавага апісання.

Лексікаграфічнае апісанне крылатых выразаў і афарызмаў з’яўляецца адной з актуальных задач беларускага мовазнаўства [11]. Ужо грунтоўна даследаваны крылатыя выразы, якія паходзяць з іншамоўных крыніц [12; 13; 14; 15; 16; 17; 18; 19; 20; 21; 22; 23; 24], з біблейскіх тэкстаў [25; 26; 27; 28; 29; 30; 31; 32], крылатыя афарызмы ў беларускай мове [33; 34; 35; 36; 37; 38], фразеалагічныя, парэміялагічныя і афарыстычныя паралелі крылатых слоў у іншых мовах [39; 40; 41; 42; 43; 44], нацыянальна-культурная семантыка крылатых слоў [45].

Наспела патрэба ў стварэнні новага слоўніка крылатых слоў, у якім будуць адлюстраваны іншамоўныя адзінкі, якія ўжываюцца ў беларускай літаратурнай мове на працягу ХХ – пачатку ХХІ ст. Крылатыя словы павінны апісвацца ў слоўніку паводле формы (з улікам фармальнага варыянтаў), значэння, крыніц, характару ўжывання ў маўленні, што будзе адлюстравана ў асобных зонах слоўнікавага артыкула. Напр.:

Барацьба за права ← ням. *«Der Kampf ums Recht»* – назва брашуры (1872) нямецкага буржуазнага юрыста Рудольфа Іерынга (1818–1892). □ *Усе людзі нараджаюцца роўнымі, і ўсе яны маюць ад нараджэння роўныя неадчужальныя правы, да якіх належыць жыццё, свабода і імкненне да шчасця.* 📖 Асноўная ідэя п’есы па задуме аўтара – гэта барацьба свядомых прадстаўнікоў беларускага народа супроць гвалтоўнай паланізацыі і акаталічвання, барацьба за права стварыць сваю нацыянальную культуру. (К. Крапіва. П’есы і вобразы). А ўвогуле яму было нялёгка, і ён намагаўся падбазэрыць сябе, сучешыць тым, што і тыя геніі, якія стваралі мастацтва вечнага – і Мікеланджэла, і Чэліні, і Верашчагін, і Грэкаў – у свой час браліся за шпагу, мушкетон ці вінтоўку і выступалі на ворагаў. Відаць, барацьба за права жыць была важней за мастацтва, і ёй, пэўна, суджана перажыць яго. (В. Быкаў. Жураўліны крык).

<Барон> Мюнхгаўзэн ← ням. *<Baron> Münchhausen* – герой нямецкіх ананімных апавяданняў ХVIII ст., гістарычным прататыпам якога з’яўляецца нямецкі барон, ротмістр расійскай арміі і знакаміты апавядальнік неверагодных гісторый-фантазій пра сваё жыццё і вайсковую службу Карл Фрыдрых Іеранім фон Мюнхгаўзэн (1720–1797). □ *Аб бессаромным ілгуне і хвалько.* 📖 Каму ж магла ягоная жонка пісаць? Нікому. Але спытаў, а жонка адказала: – Пані Цэцылі... Цыдулачку... Запрашаю ў госці... Пры гэтым

жончын твар крыху пацямнеў, што пры бляклым святле свечкі магло азначаць толькі адно – Аксана пачырванела. Яна заўжды чырванела, калі змушалі гаварыць няпраўду. Несапсаваная натура... Гэта не Стасік, які лжэ, як барон Мюнхгаўзен. (А. Наварыч. Літоўскі воўк). Такога дзеда, як мой, са свечкаю не знойдзеш. Дзесяткі казак ведае. Чуў ён іх ад свайго дзеда, а той – ад свайго. Гісторый у яго – мех пад завязку. Дарослым ён не любіць баяць – не даюць веры, зноў, кажуць, стары дзівак за сваё ўзяўся, ілжэ не падсяваючы. І якіх толькі мянушак не прыдумалі дзеду: і Манюкін, і Мюнхгаўзен, і Ачмуровіч, і Дзед Абуі Лапці... Дзядуля не крыўдуе: што з іх, разумнікаў, возьмеш. (В. Шырко. Дзед Манюкін і ўнукі).

Больш ніколі ⇐ англ. *Nevermore* – выраз з верша «Крумкач» («The Raven», 1845) амерыканскага пісьменніка і паэта Эдгара Алана По (1809–1849). □ *У будучыні ніколі гэтага не рабіць.* □ Дайшоўшы да трэцяй будкі, Лабановіч вярнуўся назад у надзеі, што ён зноў сустрэне дзяўчыну на дарозе. Ён прайшоў адну будку і другую, мінуў ужо і перезд каля свайго сяла, але дзяўчыны нідзе не спаткаў. Ці не пайшла яна на раз’езд, сабраўшыся куды-небудзь паехаць? А можа, яна зусім не тутэйшая і больш ніколі не з’явіцца тут? (Я. Колас. На ростанях). [Мікіта (*стаўшы перад Немцам на калені*):] – Оей! гэр гэрманіш, кіндар фатэрлянд! балабостачка мой ненаглядны! Не губі маёй маладосці – не бяры ў палон! Больш ніколі не буду генэралам. (Я. Купала. Тутэйшыя). Зося цэлы дзень малола ў жорнах. Ён нешта корпаўся ў гумне. Перад змрокам яна села на парог, глядзела на прымёрзлую зямлю. На душы ў яе было чорна, ад жорнаў балелі рукі і плечы. «Больш ніколі не буду малоць. Нашто мне гэтак ірвацца!» (К. Чорны. Трэцяе пакаленне). Так пачалося наша нечаканае самастойнае жыццё. Калі я знайшоў яшчэ адзін урок, то мы зажылі зусім багата і зусім забыліся, што нядаўна былі гаспадарамі вялікай гаспадаркі. Пра яе мы нават не ўспаміналі і ў Рогаве больш ніколі не былі (Я. Маўр. Шлях з цемры). А ўся вёска, як у бубен біла, гаварыла пра гэты кірмаш... Купрыяніха, што шуры-муры закруціла з папом, два тыдні на вуліцу не паказвалася і дала слова больш ніколі не хадзіць у царкву... (М. Чарот. Кірмаш).

Востраў скарбаў ⇐ англ. «*Treasure Island*» – назва рамана (1883) шатландскага пісьменніка Роберта Льюіса Бэлфура Стывенса (1850–1894). □ *Аб востраве або раёне, багатым прыроднымі рэсурсамі, а таксама ўвогуле аб тым, што змяшчае шмат каштоўнага для каго-н.* □ Жажлівы старадаўні цынізм нібы самкнуўся з бяздоннай цынізму сённяшняга, таго, бязлітаснага, у цісках якога біўся я і гэтыя людзі ўсе гэтыя беспрасветныя месяцы. Два. Абняўшыся? Я ведаю, як вы зараз паглядзіце на маё апавяданне. Меладрама? Гамлет з чэрапам? Шкілеты флінтавых ахвяр на «востраве скарбаў»? Баярын Орша? Дудкі, каб вам ніколі не бачыць таго, што ўбачыў я і ўсе яны! (У. Караткевіч. Чорны замак Альшанскі). Сярод мноства стракатых вышытых падушчак ды ручнікоў, рознакаляровых дываноў, абрусаў і сурвэтак, сярод (зноў жа вышытых!) карцін з цэрквамі, краявідамі, звярамі і птушкамі яна здалася мне гаспадыняй сапраўднага «вострава скарбаў», якая за некалькі хвілін паспела, хоць коратка, ды раскажаць пра сябе: – Вышываю ўсё жыццё! Без іголаккі з нітачкай жыць не магу! Маю шмат дыпламаў, узнагарод, член Саюза майстроў народнай творчасці... (Звязда). Дзяўчына не здолела ўстаяць перад камянямі. Акадэмік убачыў вялікі інтарэс і падараваў ёй першы мінерал, каб тая пачала сваю калекцыю. Гэта крышталі кальцыту, якія новая гаспадыня назвала «Востраў скарбаў» (Звязда).

Гарматнае мяса ⇐ фр. *chair à canon* – выраз з палітычнага памфлета «Пра Банапарта і Бурбонаў» («*De Buonaparte et des Bourbons*», 1814) французскага пісьменніка, палітычнага дзеяча і дыпламата Франсуа Рэнэ дэ Шатабрыяна (1768–1848): «Пагарда да чалавечага жыцця і да Францыі дасягнула такой ступені, што навабранцаў называлі сыравінай і гарматным мясам» («*On en était venu à ce point de mépris pour la vie des hommes et pour la France, d’appeler les conscrits la matière*

première et la chair à canon») ⇐ англ. *cannon fodder* – выраз з гістарычнай драмы «Кароль Генрых IV» («Henry IV», 1597) англійскага паэта і драматурга Уільяма Шэкспіра (1564–1616): «Цішэй, не крычы: Звычайная мішэнь для копій. Гарматнае мяса, гарматнае мяса. Магілу яны напоўняць не горш за іншых. Людзі як людзі, смяротныя, дарагі мой, смяротныя» (частка I, акт IV, сцэна 2) («Tut, tut, good enough to toss; food for powder, food for powder. They'll fill a pit as well as better. Tush, man, mortal men, mortal men» (part I, act IV, scene 2)). □ *Салдацкая маса, асуджаная на знішчэнне, на пагібель.* □ – Гэта не цацкі, панове. Не рабі другому таго, што табе не міла. Не сунь пальцаў паміж дзвярэй. Мой Янка зрабіў з гэтых дзвюх прыказак адну: не сунь пальцаў, дзе табе не міла. Не будзь гарматным мясам для чужых капрызаў. Вы не слугі Кур'яна і не слугі маленькага капрала. Цяпер вы толькі метал пад молатам... (У. Караткевіч. Каласы пад сярпом тваім). – Вось пра гэта я якраз і думаю, – прадаўжаў Князь. – Варта, ды проста неабходна вам будзе прызвычайца да новых абставінаў. Галоўнае – сувязь. Усюды, дзе магчыма, мусіце мець свае вочы й вушы. А ў першую чаргу, пакуль маскоўская мятла падмяце нашых мужчын на гарматнае мяса, трэба ўцягнуць да сябе найбольш людзей (А. Кастусь. Гараватка). Зноў і зноў згадваецца дзень, у які на плечы настаўніка літаратуры Франца Майера шчыгульна лёг салдацкі шынель. З яго, чалавека адукаванага, гарматнае мяса рыхтавалі хуткімі тэмпамі. Нешта месяцы са два муштравалі ў ваенным лагеры, выбівалі грамадзянскасць. Потым былі спецыяльныя афіцэрскія курсы, на якіх вучылі барацьбе з партызанамі і рознымі падпольшчыкамі, знаёмілі з іх метадамі і тактыкай (І. Кудраўцаў. Разгневаная зямля).

У слоўніку плануецца адлюстраваць больш за 250 адзінак, якія яшчэ не былі зафіксаваны ў існуючых фразеаграфічных крыніцах беларускай мовы. Слоўнік будзе карысны школьнікам і студэнтам, настаўнікам і выкладчыкам ВНУ, рэдактарам і перакладчыкам, а таксама ўсім тым, каго цікавяць іншамовныя запазычанні ў фразеалогіі беларускай мовы.

Спіс выкарыстаных крыніц

1. Лепешаў, І. Я. Крылатыя словы / І. Я. Лепешаў // Энцыклапедыя літаратуры і мастацтва Беларусі : у 5 т. – Мінск : БелСЭ, 1986. – Т. 3. – С. 137.
2. Міхневіч, А. Я. Крылатыя словы / А. Я. Міхневіч // Беларуская мова: энцыклапедыя. – Мінск : БелЭн, 1994. – С. 273–274.
3. Іваноў, Я. Я. Крылатыя словы / Я. Я. Іваноў // Беларускі фальклор : энцыклапедыя : у 2 т. – Мінск : БелЭн, 2005. – Т. 1. – С. 729–730.
4. Іваноў, Я. Я. Фразеалогія, парэміялогія, афарыстыка беларускай мовы і іх сувязі з іншымі мовамі як напрамак даследаванняў навуковай школы па беларускаму і агульнаму мовазнаўству ў МДУ імя А. А. Куляшова (1995–2015) / Я. Я. Іваноў // Ітогі навуковых ісследованияў у МДУ імя А. А. Куляшова 2015 года / пад рэд. Е. К. Сычовой. – Могилев : МГУ ім. А. А. Куляшова, 2016. – С. 91–93.
5. Іванова, С. Ф. Слоўнік беларускіх прыказак, прымавак і крылатых выразаў / С. Ф. Іванова, Я. Я. Іваноў. – Мінск : БФС, 1997. – 262 с.
6. Іваноў, Я. Я. Крылатыя афарызмы ў беларускай мове: з іншамовных літаратурных і фальклорных крыніц VIII ст. да н. э. – XX ст. : тлумачальны слоўнік / Я. Я. Іваноў. – Магілёў : МДУ імя А. А. Куляшова, 2011. – 164 с.
7. Крылатыя выразы ў беларускай мове: з іншамовных (еўрапейскіх і амерыканскіх) крыніц XII–XX стст. : тлумачальны слоўнік / пад рэд. Я. Я. Іванова. – Магілёў : МДУ імя А. А. Куляшова, 2004. – 136 с.
8. Крылатыя выразы ў беларускай мове: з рускамоўных літаратурных і фальклорных крыніц XII–XX стст. : тлумачальны слоўнік. – Магілёў : МДУ імя А. А. Куляшова, 2006. – 208 с.

9. Лепта біблейскай мудрасці: біблейскія крылатыя выражэнні і афарызмы на руском, англійскім, беларускым, нямецкым, словацкым і украінскым мовах. – Могилев : МГУ ім. А. А. Кулешова, 2014. – 208 с.

10. Лепта біблейскай мудрасці: руска-славянскі слоўнік біблейскіх выражэнняў і афарызмаў з адпаведнасцямі ў германскіх, рымскіх і іншых мовах : у 2 т. / пад рэд. Е. Е. Іванова [і др.]. – Могилев : МГУ ім. А. А. Кулешова, 2019. – Т. 1. – 334 с. ; Т. 2. – 308 с.

11. Іванов, Е. Е. Беларуская парэміялогія і афарызміка ў агульнаеўрапейскім кантэксце (актуальныя праблемы вывучэння) / Е. Е. Іванов // XV Міжнародны з'езд славістаў, Мінск, 20–27 жніўня 2013 г. : у 2 т. / гал. рэд. А. А. Лукашанец. – Мінск : Беларуская навука, 2013. – Т. 1. – С. 322–323.

12. Венідзіктаў, С. В. Рускамоўныя запазычаныя крылатыя слоў у сучаснай беларускай мове / С. В. Венідзіктаў, Я. Я. Іваноў // *Dziedzictwo przeszłości związków językowych, literackich i kulturowych polsko-balto-wschodniosłowiańskich*. – 2002. – Т. VIII. – С. 210–217.

13. Венідзіктаў, С. В. Іншамоўныя крылатыя выразы ў сучаснай беларускай мове / С. В. Венідзіктаў // *Studia slawistyczne*. – 2003. – Т. 4. – С. 121–130.

14. Цеплякова, А. Д. Структура, семантыка і функцыі запазычаных крылатых слоў у сучаснай беларускай мове / А. Д. Цеплякова // *Славянская фразеалогія ў арэальным, гістарычным і этнакультурным аспектах* / отв. рэд. В. І. Коваль. – Гомель : ГГУ ім. Ф. Скарыны, 2007. – С. 236–240.

15. Цеплякова, А. Д. Англамоўныя запазычаныя крылатыя слоў у сучаснай беларускай літаратурнай мове (колькасны склад і крыніцы паходжання) / А. Д. Цеплякова // *Веснік МДПУ імя І. П. Шамякіна*. – 2009. – № 2 (23). – С. 162–166.

16. Цеплякова, А. Д. Нямецкамоўныя запазычаныя крылатыя слоў у сучаснай беларускай літаратурнай мове (колькасны склад і крыніцы паходжання) / А. Д. Цеплякова // *Веснік МДУ імя А. А. Куляшова*. – 2009. – № 1 (32). – С. 137–143.

17. Цеплякова, А. Д. Франкамоўныя запазычаныя крылатыя слоў у сучаснай беларускай літаратурнай мове (колькасны склад і крыніцы паходжання) / А. Д. Цеплякова // *Веснік БрДУ. Серыя філалагічных навук*. – 2009. – № 2 (12). – С. 109–116.

18. Іванова, С. Ф. Лацінскія запазычаныя крылатыя слоў у сучаснай беларускай літаратурнай мове (колькасны склад, формы ўжывання і крыніцы паходжання) / С. Ф. Іванова, А. Д. Цеплякова // *Веснік МДПУ імя І. П. Шамякіна*. – 2010. – № 1 (26). – С. 88–93.

19. Цеплякова, А. Д. Крыніцы паходжання лацінскіх запазычанняў крылатых слоў у сучаснай беларускай мове / А. Д. Цеплякова // *Acta Germano-Slavica*. – 2011. – Т. – С. 96–101.

20. Іванова, С. Ф. Крылатыя словы са старажытнагрэчаскіх крыніц у сучаснай беларускай літаратурнай мове / С. Ф. Іванова, А. Д. Цеплякова // *Славянская фразеалогія і парэміялогія ў ХХІ веку* / пад рэд. Е. Е. Іванова, В. М. Мокиенка. – Мінск : Зміцер Колас, 2010. – С. 284–292.

21. Іванова, С. Ф. Старажытнагрэчаскія запазычаныя крылатыя слоў у сучаснай беларускай літаратурнай мове (колькасны склад, формы ўжывання і крыніцы паходжання) / С. Ф. Іванова, А. Д. Цеплякова // *Веснік ПДУ. Серыя А: Гуманітарныя навукі*. – 2010. – № 7. – С. 176–179.

22. Tepljakowa, A. Die deutschen Entlehnungen geflügelter Worte in der modernen belarussischen Schriftsprache / A. Tepljakowa // *Філолагічны часопіс*. – 2019. – № 1 (13). – С. 122–129.

23. Tepljakowa, A. D. Источники происхождения крылатых слов в современном немецком литературном языке / А. Д. Теплякова // *Веснік МДУ імя А. А. Куляшова*. – 2006. – № 4 (25). – С. 152–161.

24. Tepljakowa, A. Über den Aufbau des Wörterbuchs der geflügelten Worte der modernen deutschen Schriftsprache (für Belarussen, die Deutsch als Fremdsprache studieren oder lernen) / A. Tepljakowa // *Jezykoznanstwo*. – 2020. – No. 1(14). – S. 107–128.

25. Іваноў, Я. Я. Беларускія прыказкі з біблейных крыніц (матэрыялы да руска-беларуска-англійскага слоўніка біблейскага) / Я. Я. Іваноў // *Аврааміевскія чтэння* / пад рэд. А. В. Корольковай. – Смоленск : Радопа, 2014. – С. 11–24.

26. Іваноў, Я. Я. Да складання слоўніка «Крылатыя афарызмы ў беларускай мове: з біблейскіх крыніц» (лексікаграфічныя матэрыялы) / Я. Я. Іваноў // *Філолагічны часопіс*. – 2018. – Вып. 2 (11). – С. 16–33.

27. Іваноў, Я. Я. Крылатыя выразы з Бібліі ў беларускай мове (лексікаграфічны аспект) / Я. Я. Іваноў // Філолагічны студыі. – 2018. – Вип. 18. – С. 35–47.
28. Вальтер, Х. Национально-культурная маркированность библейских выражений и афоризмов русского языка (лингвострановедческая зона русско-белорусского словаря библеизмов с соответствиями в немецком языке) / Х. Вальтер, Е. Е. Иванов, В. М. Мокиенко // Но мы сохраним тебя, русский язык!: колл. монография, посвящ. 90-летию акад. В. Г. Костомарова. – М.: Флинта, 2019. – С. 134–160.
29. Іваноў, Я. Я. Састаў і структура руска-беларускага слоўніка крылатых біблейскіх выказаў і афарызмаў / Я. Я. Іваноў, В. М. Макиенка // Труды БГТУ. Серия 4: Принт- и медиатехнологии. – 2019. – № 2 (225). – С. 108–117.
30. Иванов, Е. Е. О лексикографическом описании крылатых афоризмов из библейских источников в современном белорусском языке (с эквивалентами библейских афоризмов в русском языке) / Е. Е. Иванов, Д. С. Кравцова // Вестник ЧГПУ им. И. Я. Яковлева. – 2019. – № 3 (103). – С. 54–63.
31. Иванов, Е. Е. О словаре крылатых библейских выражений современного белорусского литературного языка (с историко-этимологическими комментариями и соответствиями в современном русском языке) / Е. Е. Иванов // Славянская историческая лексикология и лексикография. – 2019. – Вып. 2. – С. 185–199.
32. Иванов, Е. Е. Наследие Библии в языках и культурах народов России и Беларуси / Е. Е. Иванов, В. А. Маслова, В. М. Мокиенко. – М.: Изд-во РУДН, 2022. – 406 с.
33. Иванов, Е. Е. Языковая природа крылатых слов / Е. Е. Иванов // Проблемы беларускага літаратуразнаўства. – Мінск: МНТ, 2000. – С. 303–312.
34. Іваноў, Я. Я. Праблемы лінгвістычнага вывучэння афарызма / Я. Я. Іваноў. – Магілёў: Брама, 2003. – 194 с.
35. Іваноў, Я. Я. Дыферэнцыяльныя прыметы афарызма / Я. Я. Іваноў. – Магілёў: Брама, 2004. – 160 с.
36. Іваноў, Я. Я. Аб другасным спосабе дэрывацыі непрэцэдэнтных афарызмаў / Я. Я. Іваноў // Грани слова: к 65-летию проф. В. М. Мокиенко. – М.: Изд-во ЭЛПИС, 2005. – С. 463–468.
37. Іваноў, Я. Я. Афарыстычныя адзінкі ў беларускай мове / Я. Я. Іваноў. – Магілёў: МДУ імя А. А. Куляшова, 2017. – 208 с.
38. Іваноў, Я. Я. Афарыстычнае выказванне як моўная мадэль крылатых слоў / Я. Я. Іваноў // Філолагічны студыі. – 2017. – Вип. 16. – С. 114–121.
39. Іваноў, Я. Я. Прынцыпы супастаўляльнага апісання афарыстычнай парэміялогіі беларускай і рускай моў / Я. Я. Іваноў // Studia slavistyczne. – 2003. – Т. 4. – S. 49–55.
40. Иванов, Е. Е. Типы межъязыковых сходств и различий паремиологических единиц (на материале белорусского и немецкого языков) / Е. Е. Иванов, Н. К. Романова // Acta Albaruthenica, Rossica, Polonica VII. – Віцебск: ВДУ імя П. М. Машэрава, 2006. – С. 161–164.
41. Іваноў, Я. Я. Парэміялагічныя сістэмы беларускай і рускай моў: падабенствы і разыходжанні / Я. Я. Іваноў // Філолагічны студыі. – 2011. – Вип. 6 / 2. – С. 53–63.
42. Шестернёва, А. Н. Сравнительная типология фразеологических единиц белорусского, русского, английского и французского языков / А. Н. Шестернёва // Філолагічны студыі. – 2017. – Вип. 16. – С. 255–262.
43. Глуханько, Л. У. Афарызм і малыя тэкставыя формы: суадноснае і агульнае (на матэрыяле беларускай, рускай, польскай, англійскай моў) / Л. У. Глуханько, Я. Я. Іваноў // Językoznawstwo. – 2021. – № 1 (15). – С. 123–146.
44. Іваноў, Я. Я. Літаратурныя крыніцы фразеалагічных адзінак, запазычаных з нямецкай мовы ў беларускую мову (па-за межамі этымалагічнага слоўніка фразеалагізмаў) / Я. Я. Іваноў, А. Д. Цеплякова // Немецкий язык – лингводидактическое обеспечение и методика преподавания. – Могилев: МГУ им. А. А. Кулешова, 2019. – С. 82–87.
45. Иванова, С. Ф. Сацыякультурная прастора мовы (сацыяльныя і культурныя аспекты вывучэння беларускай мовы) / С. Ф. Иванова, Я. Я. Іваноў, Н. Б. Мячкоўская. – Мінск: Веды, 1998. – 112 с.

Abstract. The article discusses the principles of compiling a dictionary of winged words of the Belarusian language, which will reflect new (not yet described lexicographically) units from foreign (European and American) literary and folklore text sources. Foreign winged words will receive a formal, semantic, etymological, historical and functional description in the dictionary. Prepared samples of dictionary entries are given as examples of winged words and aphorisms borrowed from English, German and French.

Keywords: Belarusian language, winged words, borrowings, literary source, folklore source, dictionary.

Теплякова Альбина Дмитриевна – старший преподаватель; Могилевский государственный университет имени А. А. Кулешова (ling-msu@mail.ru).

Электронный архив библиотеки МГУ имени А.А. Кулешова